
EL CONCEPTE DE *ESTÀNDARD* SEGONS ELS PARATEXTOS DELS CENTRES CODIFICADORS OFICIALS DEL CATALÀ I DE L'ESPANYOL

THE CONCEPT OF *STANDARD* ACCORDING TO THE PARATEXTS OF THE CENTERS FOR THE CODIFICATION OF CATALAN AND SPANISH

JOAN COSTA CARRERAS
Universitat Pompeu Fabra
joan.costa@upf.edu

Resum: La perspectiva comparada de l'estandardologia ha estat considerada inherent al seu desenvolupament. En aquest context, el projecte ESTANDAREV (PID2021-124673NA-IOO) fa una recerca sobre l'estandardització del basc, el català, el gallec i l'espanyol. Aquest article és una aplicació d'aquesta recerca, comparant la concepció de *estàndard* de les acadèmies oficials del català i de l'espanyol. El primer constatable és que hi ha una oposició diametral en l'explicitesa en la definició i l'ús d'aquest terme. En aquest treball, hem analitzat els desplegaments conceptuals i els usos en totes dues llengües. Pel que fa als criteris de comparació, hem confirmat la hipòtesi que el criteri més important són els marcs teòrics i metodològics en què es poden inscriure. Hem identificat més paral·lelismes que divergències entre tots quatre centres codificadors i la distinció entre centres inicials i posteriors acaba no essent rellevant, ja que tots treballen actualment i tenen moltes interrelacions entre si.

Paraules clau: Acadèmia Valenciana de la Llengua, Asociación de Academias de la Lengua Española, català, espanyol, estàndard, estandardologia comparada, Institut d'Estudis Catalans, Real Academia Española.

Abstract: The comparative perspective of standardology has been considered inherent in its development. In this context, the ESTANDAREV (PID2021-124673NA-IOO) project undertakes research on the standardization of Basque, Catalan, Galician and Spanish. This article applies the research, comparing the concept of the standard of the official Catalan and Spanish language

(*) Estudi realitzat dins el projecte de recerca PID2019-105036RB-I00, concedit pel Ministerio de Ciencia, Innovación y Universidades.

academies. The first thing to note is that there is an opposition in the explicitness in the definition and use of this term. In this study, we have analyzed the conceptual deployments and uses in both languages. With regard to the comparison criteria, we have confirmed the hypothesis that the most important criterion is the theoretical and methodological frameworks in which they can be inscribed. We have identified more parallels than divergences between all four codification centers and the distinction between initial and subsequent centers is ultimately irrelevant, as they all currently work and have many interrelationships between them.

Key words: Acadèmia Valenciana de la Llengua, Asociación de Academias de la Lengua Española, Catalan, comparative standardology, Institut d'Estudis Catalans, Real Academia Española, Spanish, standard.

1. INTRODUCCIÓ¹

El projecte ESTANDAREV (PID2021-124673NA-IOO) parteix de la premissa que la recerca en estandardologia s'ha construït fonamentalment per mitjà de la comparació de diverses situacions (Stewart 1968; Haugen 1983; Kloss 1967 o Metzeltin 2004 i 2007), pràctica que Joseph (1987) va teoritzar, amb la qual cosa va establir les bases epistemològiques de l'estandardologia comparada. El nostre treball consistirà en un estudi de cas de comparació del concepte de *estàndard* en català i espanyol, amb l'objectiu d'identificar els paral·lelismes i les divergències que presenten les concepcions de cada centre codificador en els seus paratextos. Primer es comparen les concepcions de forma separada per cada llengua (§ 7 «El concepte de *estàndard* en els paratextos oficials del català» i 8.3 «El concepte de *estàndard* segons la RAE i l'ASALE») i segon es comparen també entre les dues llengües (§ 9 «El concepte de estàndard en català i espanyol en els paratextos oficials»).

1. Agraïm a la nostra col·lega Carla Amorós Negre els comentaris que ens ha fet a una primera versió d'aquest treball. Lamentem haver tingut notícia de Lebsanft & Tacke (2019: 39 i s.) quan ja havíem tancat l'article. El tindrem en compte en treballs futurs.

2. PREGUNTES DE RECERCA I HIPÒTESIS DEL TREBALL

Aquest treball intentarà respondre a les preguntes següents:²

1. ¿Quins criteris de comparabilitat dels processos d'estandardització del català i de l'espanyol aplicats per l'estandardologia identificarem arran de la nostra comparació? La nostra hipòtesi és que, comparant paratextos (textos de les acadèmies diferents dels diccionaris), el criteri més important seran els marcs teòrics i metodològics en què es poden inscriure. Si aquesta hipòtesi es compleix, confirmarà de retruc que l'estandardologia comparada és una disciplina *inter-* i multidisciplinària.
2. ¿Hi ha en els paratextos programàtics oficials si més no concepcions implícites de *estàndard*? La nostra hipòtesi és que sí, fonamentada en una primera recerca preliminar.
3. Si hi ha concepcions de *estàndard* en les obres oficials de cada centre codificador, ¿en què coincideixen i en què difereixen les concepcions de cada centre? Concretament:
  - (a) En català, ¿en què coincideixen i en què difereixen les concepcions de l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) i de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL)?
  - (b) En espanyol, ¿són les concepcions manifestades per l'Asociación de Academias de la Lengua Española (ASALE), com a centre posterior on s'ha integrat la Real Academia Española (RAE) que va ser centre inicial de codificació, fruit d'un consens dins la primera d'aquestes dues institucions?

3. OBJECTIUS DEL TREBALL

1. Identificar els paral·lelismes i les divergències que presenten les concepcions de cada centre codificador en els seus paratextos. Concretament:

- (a) Comparar aquestes concepcions de *estàndard* en cada llengua.
- (b) Identificar criteris de comparabilitat de les diferents concepcions mitjançant el contrast entre els tipus d'informació que hi ha en cada paratext.

2. Les relacions fluides i constants entre els centres codificadors inicials (IEC i RAE) i els centres posteriors (AVL i ASALE) que hem constatat ens porten a descartar analitzar si es poden agrupar per una banda les concepcions dels primers i per l'altra les concepcions dels segons.

4. MARCS TEÒRICS I METODOLÒGICS DEL TREBALL

La tasca de comparar implica decidir *a priori* en què cal fixar-se per a fer la comparació: en el nostre treball analitzarem cada informació dels paratextos. En el cos de les gramàtiques, la *Gramàtica de la llengua catalana* (GIEC) no fa servir *estàndard* i la *Gramàtica normativa valenciana* (GNV 2006), sí en 42 casos. D'altra banda, el bloc RAE-ASALE el presenta en un dels seus paratextos i en el cos de la *Nueva gramática de la lengua española* (NGLE) n'hi ha 63 ocurrences. Per aquesta raó hem analitzat els desplaçaments conceptuals i els usos en totes dues tradicions: buidarem les ocurrences d'aquest terme al *Diccionario panhispánico de dudas* (DPD) i a la NGLE. Aquesta decisió ens ha obligat de retruc a buidar la GIEC i la GNV (2006).

El català i l'espanyol han estat sotmesos a una estandardització que es pot explicar a partir dels models de Haugen (1983) amb revisions com la d'Ayres-Bennett (2019), per exemple, i Metzeltin (2004, 2007); per tant, són comparables en el marc general d'aquests models. Concretament, en el present treball la nostra comparació es mourà en l'elaboració funcional, analitzant l'ús que els centres codificadors oficials fan del terme *estàndard*.

5. EL CONCEPTE DE *ESTÀNDARD* SEGONS ELS PARATEXTOS DE L'IEC

Cal analitzar l'ús del mot *estàndard* a la *Gramàtica de la llengua catalana* (GIEC) i als *Documents de la Secció Filològica V*.³

5.1 L'ÚS DEL MOT *ESTÀNDARD* A LA GIEC

El primer que cal dir és que el mot *estàndard* no figura a l'«Índex analític» de la GIEC, ni a la *Gramàtica essencial de la llengua catalana* (ni al «Glossari» ni per la «Cerca»), ni a l'«Índex de termes» de la *Gramàtica bàsica i d'ús de la llengua catalana*,

3. Atès que els *Documents* són una revisió de l'aparell conceptual de les «propostes per a un estàndard oral», no les analitzem aquí. «En l'esmentat acord de la Secció Filològica es defineix l'estàndard com la varietat pública de prestigi global o regional. Aquesta definició general es pot completar amb el que la mateixa Secció ha escrit sobre l'estàndard, tant en aquest acord com en la *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana, I. Fonètica* (PEOF) i en la *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana, II. Morfologia* (PEOM)» (*SF Dialectes*: 19). El lector en pot trobar una anàlisi a Costa Carreras (2020).

ni en el text de cap de les tres versions de la gramàtica de l'IEC. Tampoc al *Glossari de termes gramaticals* de l'IEC (IEC 2020).

On sí que es fa servir és als textos preliminars de la *GIEC*. Cabré (2016: XIV) l'esmenta, sense definir-lo, una vegada. Prèviament, defineix la llengua com «un conjunt d'usos propis i adequats segons les circumstàncies geogràfiques, socials o funcionals en què es donen aquests usos», amb unes concepcions pròpies, per ordre d'aparició, de la lingüística teòrica i descriptiva, de la dialectologia, de la sociolingüística i de la lingüística funcional. A la mateixa pàgina, després de tornar a referir-se a la llengua «com un sistema internament variat», afirma que «no totes les possibilitats queden recollides en la base de l'estàndard que reflecteix la normativa». En aquesta última afirmació la sintaxi i l'estandardologia permeten dues interpretacions. En una primera, 'l'estàndard reflecteix la normativa': essent, segons Haugen (1983), la codificació la segona fase de l'estandardització, la fase de vehiculació és la difusió, el «reflectiment» de la normativa. En una segona, 'la normativa reflecteix l'estàndard': començant l'estandardització per la fase de «selecció» entre modalitats usades prèviament per a les relacions secundàries, la normativa reflectiria totalment o parcialment una o més d'una d'aquestes modalitats, que és el que dona a entendre la «Introducció», el segon text preliminar de la *GIEC*, quan diu (p. xxii) que «la codificació gramatical del català pren com a camp d'aplicació la varietat comuna o estàndard de la llengua». Aquesta afirmació col·loca l'«estàndard» com a realitat anterior a la codificació. Reconeix que, sigui com sigui aquesta varietat, la comunitat catalanòfona disposa d'una modalitat que permet la intercomprensió en les relacions socials secundàries.

Immediatament a continuació en dona dos sinònims, «llengua general» i «llengua literària», i la caracteritza com la varietat «que s'usa en la comunicació que ultrapassa les varietats pròpies de cada territori». Malgrat la referència exclusiva a la geografia, aquesta formulació no exclou les varietats socioculturals i funcionals de cada territori. No és inversemblant pensar que en un territori hi ha una varietat geogràfica (p. ex., valencià) que inclou subvarietats socioculturals (valencià familiar burgès/popular) i funcionals (discussions sobre la pilota valenciana). De fet, potser el que cal és entendre que la designació «varietats geogràfiques» (o similars) de fet és una metonímia per generalització de «varietats territorials formals i prestigioses»: la «llengua general», «la comunicació que ultrapassa les varietats pròpies de cada territori»; no sols les familiars sinó fins i tot, en un grau menor, les formals i prestigioses.

La codificació d'aquesta varietat «se centra sobretot en els usos propis dels registres formals», però «hi ha gèneres de comunicació d'àmbit general escrits i orals [...] informal[s], i per això també cal donar compte dels trets propis dels registres informals i col·loquials, fins i tot dels específics d'alguns parlars, indicant si es consi-

deren adequats o no en la llengua general». Traspua, doncs, una perspectiva funcional de l'estàndard. En aquesta actuació, els «dos eixos de variació principals [...] que les orientacions normatives tenen en compte» són la variació «geogràfica o territorial i la variació funcional o de registre», tot i que de vegades es té en compte l'eix «temporal», p. ex. quan es distingeix «entre la llengua de les generacions més grans i la de les més joves». Costa Carreras (2019a) ja posa de relleu l'absència de la variació social (malgrat l'apel·lació constant al prestigi) i el malentès sobre el caràcter «diacrònic» dels cronolèctes. I la «Introducció» conclou que en «l'organització de la variació [...] hi predomina el criteri d'adequació [...]».

5.2 L'ÚS DEL MOT *ESTÀNDARD* ALS *DOCUMENTS DE LA SECCIÓ FILOLÒGICA V*⁴

Agrupem temàticament les informacions pel que fa al *estàndard* que trobem en aquests textos. El primer que és pertinent destacar és el document *SF Prescripció* (p. 36), que consisteix en unes «precisions» que la SF confia que

seran útils a tots aquells que desitgin conèixer el sentit concret i l'abast dels conceptes referents a la variació i la prescripció, de la mateixa manera que han contribuït en el si de la Secció a compartir una consciència més clara de la funció i de les implicacions de les pròpies orientacions normatives.

La SF pretén explicar quins són els fonaments teòrics de les seves decisions. La primera informació rellevant és que l'estàndard és presentat com una «varietat». Per començar, fixa el «terme» *varietat estàndard* com a «preferent» per a referir-s'hi (*SF Prescripció*: 48).⁵ Per tant, fixa el metallenguatge que farà servir en aquest àmbit. En segon lloc, els documents fan un desenvolupament d'aquesta concepció que intentem resumir com segueix.

4. L'espai de què disposem no ens permet comentar a bastament aquests documents, la lectura dels quals recomanem absolutament.

5. El document estableix com a «Altres designacions» els termes *estàndard*, *llengua estàndard*, *llengua general*, *llengua comuna* i considera «termes menys adequats» les denominacions *llengua literària* i *varietat referencial* («proposta no plenament consolidada en l'ús»).

5.2.1 Definició explícita de *estàndard*

La SF (*Prescripció: 36*) afirma:

Hom ha definit l'estàndard com la varietat codificada d'una llengua que serveix per a les múltiples i complexes necessitats comunicatives d'una comunitat lingüística que ha aconseguit o vol aconseguir la modernització. S'han subratllat dues propietats de la varietat estàndard, que ja havia identificat l'Escola de Praga: l'*estabilitat flexible* (les seves característiques estan establertes, però s'adapten als canvis i el desplegament de nous usos) i la *intel·lectualització* (la capacitat de desplegar noves capacitats expressives més detallades i precises a mesura que ho requereixen els usos especialitzats) [...]

L'«hom» que ha definit així l'estàndard és citat en nota, Paul L. Garvin (1993), i s'esmenta l'Escola de Praga. El primer és un autor de referència en l'estandardologia catalana i la segona és la fundadora de l'estructuralisme funcional. La definició se situa en la perspectiva «formal», d'acord amb la distinció de Stewart (1968: 534), i fa una referència genèrica a les «necessitats comunicatives» d'una «comunitat lingüística» i introdueix la «modernització» com a objectiu d'aquesta comunitat. Hi ha consens a considerar que la comunitat catalanoparlant ha assolit un grau raonable de modernització.

D'altra banda, la SF (*Prescripció: 37*) afirma que

la varietat estàndard es pot considerar el dialecte corresponent al conjunt de la comunitat lingüística, caracteritzat pels trets que comparteixen tots els parlants com a disponibles en les comunicacions supraregionals i que faciliten la intercomprensió [...]

Per tant, així com els «dialectes» identifiquen grups socioculturals, la varietat estàndard els identifica a tots, en virtut de la funció unificadora (Garvin 1992). I «no ha de provocar [...] sentiment de rebuig (*PEOF*)» (*SF Dialectes: 19*).

5.2.2 El «prestigi»

En aquesta definició, es diu que és la «[...] varietat pública de prestigi global o regional» i que hi ha «solucions específiques [dins les contrades històriques respectives]» que són «signe de qualitat i de prestigi» (*SF Dialectes: 20*). El prestigi s'oposa als «trets que es considerin vulgars [...] (*PEOF*)» (*SF Dialectes: 20*). Fins i tot la SF explica «els [deu] indicadors a tenir en compte a l'hora de determinar si una unitat lèxica compleix la condició de gaudir del prestigi, el reconeixement social i l'acceptació necessaris per a formar part de l'estàndard» (*SF Prescripció: 37*). Totes aquestes afirmacions són pròpies de la psicologia social.

5.2.3 Objectius o funcions de l'estàndard

Aquesta varietat és el dialecte de tothom. En una espiral virtuosa, «l'estàndard té l'objectiu unificador d'establir una llengua comuna [i] no ha de provocar [incomprensió] (*PEOF*)» (*SF Dialectes*: 19). Això s'aconsegueix reforçant «els trets que són comuns a les grans modalitats catalanes dialectals [...] (*PEOF*)» (*SF Dialectes*: 20). I «no ha de provocar [...] sentiment de rebuig (*PEOF*)» (*SF Dialectes*: 19), afirmació pròpia de la psicologia social. En segon lloc, ha de servir de model de referència (Garvin 1992): «l'estàndard té l'objectiu [...] de donar pautes de convergència [...] perquè pugui ésser un model de referència» (*SF Dialectes*: 19; *SF Prescripció*: 37). Té, també, una funció «metanormalitzadora», de control del procés de planificació: «L'estàndard [...] està destinat [...] a contribuir a la coherència del procés normalitzador (*PEOM*)» (*SF Dialectes*: 19). Subjauen a aquesta afirmació les perspectives de les ciències socials, de la política lingüística, de les planificacions d'estatus, de corpus i d'adquisició, i de l'estandardologia comparada.

5.2.4 Relacions entre l'estàndard i la codificació

La primera referència a aquesta relació és: «La varietat estàndard ha d'ésser sempre correcta [...] (*PEOF*)» (*SF Dialectes*: 19). Aquesta afirmació reforça l'adscripció de la SF a la perspectiva «formal» de l'estàndard, d'acord amb la distinció de Stewart (1968: 534). Té a veure amb la planificació de corpus i l'estandardologia comparada.

El fragment següent és difícil de resumir (*SF Prescripció*: 39):

Aquestes orientacions sobre l'estàndard complementen la normativa per tal d'ordenar la variació interna de l'estàndard amb indicacions sobre la utilització més adequada de les variants disponibles segons les situacions, a partir dels usos més acreditats i consolidats. / «[...] són orientacions [...] que identifiquen, seleccionen i expliciten —argumentadament quan convé— les preferències preexistents en el bon ús. Tanmateix, aquestes normes socials no solen ser homogènies en el conjunt de la comunitat lingüística, ni són tampoc prou visibles, completes o consistents. Això justifica la intervenció conscient sobre l'evolució de la varietat estàndard».

Aquesta última informació posa de manifest la relació cíclica i inacabable, aparentment paradoxal, entre estàndard i codificació (*SF Prescripció*: 38 i també 46):

L'estandardització avança, doncs, com a resultat de la interacció constant entre les normes socials establertes en els usos supradialectals prestigiosos i les orientacions normatives [...]. En la mesura que aquestes orientacions normatives són assumides col·lectivament, la norma social tendeix a coincidir amb la norma prescriptiva, la qual, al seu torn, observa l'evolució de la norma social i readapta les seves propostes en funció de noves necessitats.

Aquesta intervenció, en el cas català, la fa, sempre segons la SF, l'IEC, el «referent acadèmic normatiu» assumit per la «la comunitat lingüística catalana». La SF es presenta com una hermeneuta que explicita «sistemàticament les normes socials» i una àrbitra que proposa «—amb caràcter orientatiu o prescriptiu— les convencions idònies per als aspectes no resolts per les normes socials». Aquesta intervenció és «decisiva, però la configuració de la varietat estàndard [...] és una producció social col·lectiva, [...] amb la intervenció dels parlants que tenen una competència funcional suficient i participen en la comunicació pública de manera significativa» (*SF Prescripció*: 39).

Les decisions que es prenen en aquesta intervenció reben una denominació «preferent»: *acceptable (acceptar)* —*al costat d'alguna opció preferible, no acceptable i preferible* (*SF Prescripció*: 48).⁶ Aquests tres «termes» fan pensar que són decisions en cas de concurrència de variants en «aspectes no resolts per les normes socials».

Els documents prenen una decisió que afecta un dels pilars de la codificació fins aquell moment (*SF Prescripció*: 44):

[...] És convenient, en definitiva, prescindir de l'etiqueta *àmbit restringit*, que indueix a creure que un tret **originari** d'una sola regió convé que quedi restringit i només sigui usat en la varietat estàndard dins d'aquella regió, i davant d'auditoris lingüísticament uniformes. [...]

5.2.5 L'estàndard i el canvi lingüístic

Aquesta anàlisi de les intervencions sobre l'estructura de la llengua ens menen a relacionar l'estàndard amb el canvi lingüístic: constitueixen un canvi planificat des de dalt (Costa Carreras 2010: 9). Però, alhora (*SF Prescripció*: 37):

la varietat estàndard [...] és [...] una producció social en curs [...] En la mesura que la comunicació interdialectal és més intensa i diversificada, es tendeix a reduir la variació merament formal (el polimorfisme sense funcionalitat clara) i en canvi es desplega la variació que té funcionalitat significativa o expressiva.

La presentació general d'aquesta variació de la «varietat estàndard» afirma que aquesta variació és «en certa mesura també [...] generacional o evolutiva» (*SF Prescripció*: 39 i 45). La disjunció amb què es presenta fa pensar en el canvi lingüístic.

6. Els dos primers «termes» accepten «altres designacions»: respectivament, *forma acceptable* i *s'evita, no [és] correcte, cal evitar*. El tercer no n'accepta. A tots tres, en canvi, els corresponen «termes menys adequats»: respectivament, *admissible (admetre)*; *no recomanable, no aconsellable, convé evitar, i recomanable, convé mantenir, adoptar*. Ho justifiquen a *SF Prescripció* (46-47).

5.2.6 La variació interna de l'estàndard

En el cas de la variació, també cal destacar l'establiment d'una terminologia pròpia. Pel que fa a la geogràfica, els «termes preferents» són *modalitat/s regional/s (o local/s) de la varietat estàndard, trets (més) generals i trets propis o específics de parlars locals (o regionals) determinats*. Pel que fa a la funcional, *nivell de formalitat alt, sense marca de formalitat, nivell de formalitat baix i registres col·loquials (SF Prescripció: 48)*.⁷

La presentació general d'aquesta variació de la «varietat estàndard» afirma que és «sobretot geolectal i funcional (però també social i generacional o evolutiva)», una variació «que delimiten, en primer lloc, els mateixos criteris de bon ús compartits pels parlants prestigiosos, i que les orientacions acadèmiques expliciten i completen» (*SF Prescripció: 39*). Crida l'atenció la poca rellevància de la variació social en els desenvolupaments de la SF. Pel que fa a la «generacional o evolutiva», d'acord amb p. ex. Labov i la sociolingüística en general, per a les variables lingüístiques en què no hi ha canvi ni en l'individu ni en la comunitat, hi ha l'anomenat *age grading*, de manera que les generacions convivents en una mateixa època parlen diferent: infants, adolescents, joves, adults i vells.

Els documents defineixen el *polimorfisme* de l'estàndard («incorpora nombroses solucions específiques») i la seva *composicionalitat* (selecció de nombroses solucions específiques «que, dins les contrades històriques respectives, són signe de qualitat i de prestigi»: *SF Dialectes: 19*). Per tant, les «formes de l'estàndard pròpies d'un àmbit dialectal han de tenir reconeixement social en l'àmbit corresponent» (*SF Dialectes: 20*.)

Arribats en aquest punt, és pertinent recordar el fragment fundacional de l'estandardologia comparada de Joseph (1987: 13), ja que aquesta definició de *composicionalitat* permet de precisar com és «the relationship between any standard language and the dialect base from which it has emerged». En el model composicional, com diu Costa Carreras (2020: 2.3.6.1.12), l'estàndard i els dialectes no són «dues realitats independents»: es podrien representar com conjunts en intersecció tots amb tots, de manera que l'estàndard seria l'espai en què tots estan en intersecció. Aquesta intersecció es construeix en virtut del prestigi dels trets, les formes i les construccions de cada dialecte, de manera que cada parlant disposa dins del seu dialecte d'un registre

7. Els tres primers «termes preferents» accepten «altres designacions»: respectivament, *formalitat elevada, molt formal; formalitat mitjana o neutra, i informal*. Per a tots quatre, en canvi, hi ha «termes menys adequats»: respectivament, *llengua formal, llengua neutra, llengua familiar* i *registres orals espontanis*, ja que «no són necessàriament col·loquials».

estàndard al costat de registres no estàndard (Lamuela 1992: 22). Teòricament, doncs, en aquesta estratègia estandarditzadora (en la selecció i la codificació, però també en la difusió), en termes de Joseph (1987), la relació entre estàndard i dialecte és que per a cada dialecte el primer és un registre. Però, des de la perspectiva de l'estàndard, el registre estàndard de cada dialecte és un component de l'estàndard per a tota la llengua.

Els documents justifiquen per què determinats termes de la variació geogràfica són considerats «menys adequats» (*SF Prescripció*: 37 i 48):

L'existència d'opcions regionalment predominants dins de la varietat estàndard fa que de vegades es parli de diversos *estàndards regionals*, però aquesta concepció no s'ajusta a la distribució territorial de la variació, que no sempre coincideix amb les regions delimitades per criteris geogràfics —i molt menys amb les demarcacions administratives. Convé evitar, per tant, que aquesta referència a estàndards regionals afavoreixi la compartimentació administrativa de la llengua. Per raons semblants també és convenient evitar de referir-se com a estàndard a les opcions pròpies del català central i tractar de *paraestàndards* les pròpies d'altres regions. Hi ha una sola varietat estàndard, que presenta variacions internes, regionals o locals, que anomenarem *modalitats de l'estàndard*, sense blocs territorials compartimentats o jerarquitzats.

Aquest fragment rebutja el pluricentrisme per a la codificació del català, tal com el defineix Amorós Negre (2018: 57). I ho fa aplicant el «pluriarealisme», combatut per Dollinger (2019). Creiem que es pot sostenir que la SF aplica l'«axioma de l'estàndard català únic». Però, a diferència de la denúncia de Dollinger (2019) que els pluriarealistes alemanys defensen un monocentrisme unitarista situat a Alemanya, la SF defensa un monocentrisme composicional tan equitatiu com la realitat sociolingüística permet. Es confirma en el fragment següent (*SF Prescripció*: 39):

Aquest és el sentit composicional de la varietat estàndard: no és una selecció factícia [*sic*] de trets dels diferents parlars que arbitràriament elaboren uns especialistes, sinó l'explicitació dels recursos consolidats en l'ús supralocal per factors de prestigi social, de sistematicitat i de valor funcional, significatiu i expressiu, superant els particularismes que a vegades exageren el valor emblemàtic de variants merament formals.

Aquest model de participació plural i confluent en l'estandardització lingüística afavoreix la identificació dels usuaris sense restringir la seva opció estilística per unes solucions més generals o més específiques dins de la varietat estàndard.

I pel que fa a l'aplicació de l'axioma de l'estàndard català únic (*SF Prescripció*: 39):

En la consideració de la *variació territorial* de l'estàndard, és lògic que es tinguin en compte les coincidències entre les grans varietats dialectals del català, però sense oblidar que en molts de casos les afinitats no es donen entre fets absolutament generals en el territori de cadascun dels dialectes, sinó entre àrees parcials d'aquests territoris. D'altra banda, aquestes afinitats no sempre coincideixen amb els límits de les cinc àrees dialectals identificades tradi-

cionalment (central, valencià, balear, nord-occidental i septentrional).⁸ [...] És convenient que la consideració de la variació territorial no afavoreixi la compartimentació —inexacta i contraproduent— en modalitats regionals de la varietat estàndard pretesament homogènies i coincidents amb les demarcacions administratives.

5.2.7 La variació funcional⁹

L'estàndard té com a objectiu «assegurar [...] el desenvolupament funcional de la llengua [...] (PEOM)» (*SF Dialectes*: 19). Pel que fa als límits, sembla que s'adopta una perspectiva de «màxims»: «La varietat estàndard s'ha d'adaptar a les diferents situacions comunicatives per tal de satisfer les necessitats de comunicació del conjunt de la comunitat lingüística [...]» (*SF Dialectes*: 20).

Pel que fa als graus de formalitat, «en el diccionari [les] unitats lèxiques es classificaran en tres registres: *formal*, *neutre* i *informal*. [...]» (*SF Funcional*: 28-33; *SF Prescripció*: 39, 41 i 44-45). S'adopta la lingüística funcional.

5.2.8 Relació entre l'estàndard i els dialectes

En aquest apartat analitzem els fragments que tracten de la relació entre l'estàndard i els dialectes, d'entrada quan es planteja la primera fase, la de selecció. Així, «els dialectes de referència per a determinar el caràcter global o regional de les unitats lèxiques seran els cinc grans dialectes territorials [...]: / balear / central / nord-occidental / septentrional / valencià» (*SF Dialectes*: 20-21).

Un cop el model normatiu es comença a difondre (*SF Prescripció*: 37),

8. A l'«Acord de la Secció Filològica sobre el model de llengua (Acord del 2 de juliol de 2010)» (p. 15) diuen: «(1) La Secció Filològica, conscient que l'àmbit d'actuació de l'IEC són les terres de llengua i cultura catalanes (l'Alguer, Andorra, Catalunya del Nord, la Franja, Illes Balears, País Valencià i Principat de Catalunya)», dins les quals la *GIEC* (2016: xxiv) identifica sis «dialectes», entre ells l'alguerès. No ho és «tradicionalment»? I al Carxe s'hi parlà valencià.

9. El primer que cal dir és que hi ha un ús erroni del terme *diatràtic*. A *SF Presentació* (8) s'afirma que el contingut del text «Sobre la variació i la prescripció en les orientacions normatives de la Secció Filològica», «es relaciona amb la problemàtica complexa de la variació diatòpica i diatràtica».

Atès que no disposem d'espai, ens limitarem a citar el <www.diccionari.cat>, que defineix *diatràtic* com a «relatiu a la varietat d'una llengua segons els diversos grups socioculturals que la utilitzen», i Ruiz, Sanz i Solé (2001), que remetent «variació diatràtica» a «variació social» (v. Costa 2019). En aquest fragment, aquest terme fa parella amb *diatòpic*, parella que reapareix constantment en els documents com a «variació geogràfica i funcional» (p. ex., a *SF Prescripció*: 35). Per tant, si són sinònims *diatòpica* i *geogràfica*, cal interpretar que la «Presentació» sinonimitza *diatràtic* amb *funcional*.

val la pena, doncs, superar dos prejudicis inversos: el que creu que la varietat estàndard s'ha de generalitzar en totes les situacions comunicatives i el que es resisteix a la difusió i l'ús de la varietat estàndard perquè tem que suplanti la varietat local pròpia.

5.2.9 L'estàndard com a «norma social»

S'han de «potenciar l'ús de determinats trets [...] que hagin adquirit un prestigi literari [...]. Aquests seran trets recomanables en aquest tipus de situació comunicativa, mentre que no ho seran aquells que es considerin vulgars [...] (PEOF)» (*SF Dialectes*: 20 i 38). I explícitament

la selecció de les característiques de la varietat estàndard es defineix en l'ús real, com una norma de caràcter social entesa com a conjunt d'usos lingüístics normals i habituals, sense que respongui necessàriament a una intervenció deliberada. En la mesura que hi ha uns àmbits de comunicació supradialectal, es produeix un procés d'anivellament i d'estandardització en bona part espontani, per més que hi ha territoris, poblacions, institucions, entitats, mitjans i fins i tot persones rellevants que hi tenen una influència especial i actuen com a models de referència en la configuració d'una idea compartida de bon ús.

Però la codificació oficial no és l'única norma social (*SF Prescripció*: 39). Hi ha present la sociologia.

Aquest valor social és tan important (*SF Prescripció*: 44) que

per a la inclusió en la varietat estàndard té més valor la consideració social que la distribució originària dels trets. [...] l'extensió geogràfica originària d'un tret lingüístic no és tan determinant perquè es consideri inclòs en la varietat estàndard com el reconeixement del seu prestigi social i de la seva funcionalitat en les comunicacions supraregionals.

Malgrat aquesta informació, tal com es denuncia a Costa Carreras (2019b), la *GIEC* basa la seves prescripcions en el binomi de la variació geogràfica i la funcional.

5.2.10 Composicionalitat asimètrica de l'estàndard català

La SF admet que la història sociolingüística del català ha portat a una composicionalitat asimètrica (*SF Prescripció*: 44): hi ha

trets de la modalitat central de l'estàndard que han esdevingut habituals en la varietat estàndard més general (i que ja no es poden adjectivar com a *exclusius*), a causa del pes demogràfic i cultural d'aquella àrea, que és on es troben els principals centres emissors de comunicacions supraregionals.¹⁰

10. Per raons d'espai no podem comentar que s'al·ludeix la planificació de l'adquisició i la difusió (*SF Prescripció*: 46) i al context multilingüe (*SF Prescripció*: 46).

5.3 L'ÚS DEL MOT *ESTÀNDARD* ALS PARATEXTOS DE L'IEC

El desenvolupament de la noció de *estàndard*, doncs, és molt ric. El primer destacable és que la SF defineix què entén per *estàndard* i ofereix un metallenguatge propi per a parlar-ne. Caracteritza aquesta varietat lingüística com una varietat amb molta variació interna, amb un plantejament incoherent, ja que desenvolupa molt la variació geogràfica i la funcional i, en canvi, tot i considerar aquesta varietat com una norma social i fer una apel·lació constant al prestigi i al reconeixement, i situar-los com a criteris fonamentals, d'una banda, es tracta poc, i, de l'altra, es manté l'error de considerar que *popular* i *vulgar* són etiquetes funcionals. També se'n desprèn una relació cíclica entre la o les varietats aptes per a les relacions secundàries i l'estandardització sistemàtica: n'hi ha abans, durant i, si el procés reïx, n'hi ha una de diferent després.

6. EL CONCEPTE DE *ESTÀNDARD* SEGONS L'AVL

6.1 EL CONCEPTE DE *ESTÀNDARD* A LA *GNV* (2006)

A la *GNV* (2006) hi ha 42 ocurrencies de *estàndard*. Quantitativament, destaca en primer lloc la informació relacionable amb els marcs teòrics i metodològics subjacents a la gramàtica.

6.1.1 Lingüística funcional

Cal el marc teòric i metodològic de la lingüística funcional per a analitzar l'estàndard:

es considera adequat per als usos administratius i educatius, per als mitjans de comunicació i, en general, per a tots els àmbits que requerixen un mínim de formalitat. [...] predomini de la comunicació oral en tots els registres d'ús de l'idioma. [...] La varietat estàndard es conforma justament sobre la base d'una funcionalitat comunicativa, que tendix a afavorir els fenòmens més estesos i acceptats en una determinada comunitat lingüística [...] La proposta de pronunciació estàndard del valencià que tot seguit presentem pretén sistematitzar unes pautes d'ús, generalment acceptades, que afavorisquen una pronunciació acurada de la nostra llengua.

(p. 20)

(a) Es consideren pròpies del valencià estàndard [...] (b) Es consideren acceptables [...] (c) Es consideren no recomanables [...] ¹¹ Cada fenomen lingüístic encaixa perfectament en un àmbit i en un registre determinats.

(p. 21)

6.1.2 La sociolingüística

Cal el marc teòric i metodològic de la sociolingüística per a analitzar l'estàndard:

[...] tradicions d'elocució, tant cultes com populars, especialment les del llenguatge de l'espectacle.
(p. 20)

No obstant això, val a dir que primar la difusió d'uns trets lingüístics en les comunicacions formals d'abast general no hauria d'implicar de cap manera estigmatitzar qualsevol altra realització [...]. Si bé hi ha realitzacions que, efectivament, poden resultar vulgars en alguns contextos, també és ben cert que unes altres poden resultar afectades, i per tant igualment inadequades, en altres situacions comunicatives. La llengua és un codi de comunicació molt complex, amb múltiples funcionalitats, que no es pot reduir a un model de referència uniforme i exclouent.

(p. 21)

6.1.3 La dialectologia

Cal el marc teòric i metodològic de la dialectologia per a analitzar l'estàndard:

(a) [...] aquelles realitzacions que, pràcticament, són generals en tot el territori valencià [...] (b) [...] algunes realitzacions d'àmbit general que presenten una alteració respecte a la grafia o aquelles que són específiques d'un àmbit territorial reduït, dins del qual resulten plenament vàlides [...] (c) [...] aquelles realitzacions d'un abast territorial molt reduït.

(p. 21)

OBSERVACIÓ: En alguns parlars valencians meridionals també s'usa la forma *astò* [...]

(p. 134)

6.1.4 La lingüística descriptiva

Cal el marc teòric i metodològic de la lingüística descriptiva en la codificació:

A més de normativa, la gramàtica també s'ha concebut com a descriptiva, en la mesura que la norma s'ha tractat d'integrar dins d'una descripció general de l'estructura de la llengua.

(p. 15)

11. Aquesta classificació triple es repeteix 24 vegades. Altres ocurrences a les p. 237, 254 i 260.

[...] el model no velaritzat és el regular [...]

(p. 260)

6.1.5 La lingüística històrica

Cal el marc teòric i metodològic de la lingüística històrica per a analitzar l'estàndard: «[...] les formes amb *e* se senten com a antigues [...], i solen evitar-se en l'estàndard» (p. 254).

6.1.6 La sociologia

Cal el marc teòric i metodològic de la sociologia per a analitzar l'estàndard: «[...] aquelles realitzacions que [...] tenen un prestigi social àmpliament reconegut» (p. 21).

En segon lloc destaquen les caracteritzacions de l'estàndard:

- (a) L'estàndard és un codi preexistent a la codificació, la qual en selecciona les formes més recomanables: «[...] OBSERVACIÓ: En alguns parlars valencians meridionals també s'usa la forma *astò*, amb el valor de *açò*, que no és pròpia de la varietat estàndard» (p. 134).
- (b) L'estàndard és un codi amb diferents registres de formalitat: «[...] les formes més recomanables en els registres formals i, en general, en la llengua estàndard» (p. 15).
- (c) L'estàndard es realitza en els modes oral i escrit: «I. LA PRONUNCIACIÓ ESTÀNDARD DEL VALENCIÀ [...] afecta tant els usos orals com els escrits» (p. 20).
- (d) L'estàndard és un model lingüístic de referència d'una llengua de cultura (p. 20).
- (e) La codificació de l'estàndard és diasistemàtica: «el model no velaritzat, és [...] el que presenta un major grau de convergència amb els altres parlars de la llengua» (p. 260).

En resum, la *GNV* (2006) dona sobretot una visió funcional, sociolingüística i dialectològica de l'estàndard, que és un ens preexistent a la codificació, que és diasistemàtica i prima els trets i les formes més aptes funcionalment i socialment.

6.2 EL CONCEPTE DE *ESTÀNDARD* EN ALTRES PARATEXTOS DE L'AVL

Anàlitzant quina relació estableix l'AVL entre composicionalitat, pluriarealitat i policentrisme, Costa Carreras (2020/2021?) arriba a les conclusions següents en relació amb l'AVL: accepta certs postulats pluriarealistes, quan adverteix que la variació geogràfica moltes vegades no coincideix amb fronteres administratives i adopta el que es pot anomenar l'axioma de l'estàndard valencià únic; declara, com ja hem vist (v. § 6.1.6), que practica el «policentrisme convergent» amb la resta del domini, que es mostra respectuós amb la diversitat dialectal.

7. EL CONCEPTE DE *ESTÀNDARD* EN ELS PARATEXTOS OFICIALS DEL CATALÀ

L'anàlisi de la *GIEC* i de la *GNV* (2006) revela que aquestes obres donen una perspectiva sobretot funcional de l'estàndard, sense perspectiva social, sobretot a la *GIEC*. L'estàndard és presentat com un ens independent preexistent a la codificació, però que es veu aleshores modificat per aquesta intervenció quan el seu resultat es difon, s'accepta i s'usa. Destaca la voluntat de la SF d'establir un metallenguatge per a referir-se a l'estàndard i les nocions que s'hi associen.

8. EL CONCEPTE DE *ESTÀNDARD* ALS PARATEXTOS DE LA RAE I L'ASALE

Entre les «obras académicas» (<<https://www.rae.es/obras-academicas>>), hi ha «[...] tres publicaciones emblemáticas: el *Diccionario*, la *Gramática* y la *Ortografía*. [...] publica, además, [...] el *Boletín de la Real Academia Española (BRAE)*».

En «las principales obras y publicaciones de la corporación» no es fa servir el mot *estándar*. Mirarem si al *DPD* i la *NGLE* (en paper i en línia) n'hi ha.

8.1 EL CONCEPTE DE *ESTÀNDARD* AL *DPD*

Hi trobem a la secció «Qué es» (<<https://www.rae.es/DPD/ayuda/que-es>>) tres paràgrafs en els quals l'estàndard es presenta amb les característiques que comentem a continuació.

8.1.1 Perspectiva sociolingüística

L'estàndard és el dialecte que identifica la gent culta enfront de les variants desprestigiades dels grups marcats socioculturalment:

[...] expresión culta [...] cuáles pertenecen al español estándar (la lengua general) y cuáles están *marcados* socioculturalmente. [...] Y hay, en fin, formas de expresión claramente desprestigiadas por considerarse propias del habla de personas de escasa instrucción.

8.1.2 La lingüística funcional

L'estàndard és el registre formal («expresión formal»), en les relacions socials secundàries («la que [utilizamos] en público [y] emplean los medios de comunicación») i amb un camp especialitzat («la lengua de los ensayos y de los libros científicos y técnicos»).

8.1.3 La planificació lingüística de corpus

És la varietat codificada: «la lengua que [...] aspiramos a emplear, cuando sentimos la necesidad de expresarnos con corrección [...] Es, en definitiva, la que configura la norma». És explícitament supraterritorial: inclou els elements «no *marcados* geográficamente». Però la definició com «el código compartido que hace posible que hispanohablantes de muy distintas procedencias se entiendan sin dificultad» no exclou que sigui «suprasociocultural», ja que les procedències poden ser les socioculturals.

8.1.4 La planificació lingüística de l'adquisició

És «la lengua que se enseña en las escuelas».

8.1.5 La psicologia social del llenguatge

Compleix una funció identitària: «hace posible que hispanohablantes de muy distintas procedencias se reconozcan miembros de una misma comunidad lingüística».

8.1.6 El contacte de llengües

«Muchos usos ajenos al español estándar se deben, en ocasiones, a la contaminación de estructuras de una lengua a otra que se produce en hablantes o comunidades bilingües».

8.1.7 La lingüística històrica

«La evolución lingüística [...] convierte en norma usos antaño censurados y expulsa de ella usos en otro tiempo aceptados».

Malgrat ser un fragment breu del *DPD*, hi hem identificat set perspectives diferents, entre les quals destaquen lleument la sociolingüística, la lingüística funcional i la planificació de corpus.

8.2 EL CONCEPTE DE ESTÀNDARD A LA *NUEVA GRAMÁTICA DE LA LENGUA ESPAÑOLA*

Analitzarem la informació en aquesta gramàtica a partir de les fonts següents:

- (a) «Descripción de la obra» (<<https://www.rae.es/obras-academicas/gramatica/nueva-gramatica/nueva-gramatica-morfologia-y-sintaxis>>): d'ara endavant, «Descripción».
- (b) «Acceso a la consulta de la *Nueva gramática de la lengua española*»: d'ara endavant *NGLE*. Hi hem trobat 63 ocurrences de *estándar*.

En aquestes dues fonts, hi identifiquem els següents marcs teòrics i metodològics i concepcions subjacents relatius al concepte de *estándar*.

8.2.1 L'estàndard que ofereix la *NGLE* és monocèntric

La «Descripción» afirma que

la *Nueva gramática de la lengua española* es [...] el resultado de once años de trabajo de las veintidós academias de la lengua [...] español general [...] obra colectiva, pues ha sido elaborada por las veintidós academias de la lengua [...] panhispánica, ya que refleja la unidad y la diversidad del español [...]

Es posa en pràctica l'axioma de l'estàndard espanyol únic.

8.2.2 La dialectologia

A la «Descripción» hi trobem els mots següents: «diversidad», «áreas lingüísticas con sus variantes geográficas», «mapa del español en todo el mundo», «textos [...] orales», «usos», «variantes», «variedades lingüísticas». A la *NGLE* hi hem trobat

els fragments següents en què es fa referència a les varietats geogràfiques, no sempre coincidents amb les unitats nacionals, sovint especificades socioculturalment o funcionalment i amb una visió dinàmica, de canvi lingüístic en curs: § 34.6g. Vol. II, 2623;¹² § 34.6i. Vol. II., 2624; § 41.6b. Vol. II, 3063; § 46.10l. Vol. II, 3509, i § 48.3ñ. Vol. II, 3651. Inevitablement, hi ha un plantejament «pluriarrealista», amb contínues referències a varietats que no coincideixen amb els límits regionals, nacionals o estatals.

8.2.3 L'enfocament comunicatiu de llengües

A la «Descripción», hi trobem els mots següents: *textos orales, usos*. Aquest enfocament pretén partir de la llengua real; per tant, qualsevol al·lusió a usos reals serveix als seus propòsits.

8.2.4 L'estandardologia comparada

Com ja hem dit, hem identificat 63 ocurrences de *estándard*, la unitat bàsica de l'estandardologia, com a adjectiu: «lengua estándar» (§ 4.8d. Vol. I, 217; § 8.2n. Vol. I, 585; § 16.10k. Vol. I, 1228; § 18.2j. Vol. I, 1346; § 19.5b. Vol. I, 1399; § 20.2m. Vol. I, 1452; § 20.2ñ. Vol. I, 1454; § 20.2q. Vol. I, 1455; § 22.14v. Vol. I, 1650; § 31.3m. Vol. II, 2413; § 42.6l. Vol. II, 3155; § 44.9b. Vol. II, 3353; § 45.11q. Vol. II, 3427; § 46.7ñ. Vol. II, 3489), «español estándar» (§ 8.5f. Vol. I, 599; § 15.7n. Vol. I, 1125), «lengua estándar de muchos países americanos» (§ 8.10p. Vol. I, 624), «español contemporáneo estándar» (§ 13.10p. Vol. I, 970; § 23.15d. Vol. I, 1779), «castellano estándar» (§ 48.3ñ. Vol. II, 3651). Hi ha estàndards a cada país. Aquesta «variedad» sembla que rep diversos noms: «español general» (19.2n. Vol. I, 1386), «lengua general» (§ 20.2q. Vol. I, 1455) o «lengua formal» (§ 46.10l. Vol. II, 3509). S'oposa a altres varietats socials, com ara «lengua popular» (§ 8.3h. Vol. I, 589; § 15.7n. Vol. I, 1125; § 34.6g. Vol. II, 2623), «español popular» (§ 12.2ñ. Vol. I, 806; § 19.4p. Vol. I, 1397; § 23.15d. Vol. I, 1779), «rurales» (§ 16.1m. Vol. I, 1166), «lengua culta» (§ 34.6g. Vol. II, 2623). També s'oposa a varietats funcionals, com ara la «habla espontánea y la lengua conversacional» (§ 12.4n. Vol. I, 818). Aquesta doble oposició fa difícil interpretar què volen dir les unitats «español no estándar» (§ 33.4v. Vol. II, 2555; § 43.6u. Vol. II, 3257), «lengua no estándar» (§ 46.10l. Vol. II, 3509): com que no s'especifica, *a priori* poden significar 'espanyol no prestigiado, no codificado, no difós, no formal'. També destaquen els termes relatius

12. Les remissions amb aquesta estructura (§ NNI Vol. I/II, número de pàgina) són de la *NGLE* (en línia). Aquest aclariment val per als fragments següents.

a la codificació, com ara «valoración normativa (recomienda unos usos y desaconseja otros)» («Descripción») o «variantes [...] que pueden considerarse correctas en una determinada comunidad» (§ 1.2i. Vol. I, 8).

El terme «castellano estándar» fa dubtar de si *español* i *castellano* són sinònims o no. Hi ha 80 ocurrences de *castell-* a la *NGLE*. Almenys en l'ocurrència següent, queda clar que poden ser sinònims (§ 3.4a. Vol. I, 144):

[...] Se adoptan con mucha frecuencia voces iNGLEsas [...] en la creencia de que sus equivalentes españoles carecerían de las connotaciones de modernidad o actualidad [...]. Al adaptarlas al español y pluralizarlas de acuerdo con la morfología castellana, pasan a integrarse en nuestro sistema gramatical, lo que hace que pierdan implícitamente buena parte del supuesto prestigio que les atorgan quienes las prefieren a las expresiones vernáculas.

O en el següent: «El plural de las voces de origen no castellano (II). Préstamos de otras lenguas» (§ 3.4. Vol. I, 144).

8.2.5 La lingüística descriptiva

A la «Descripción», hi trobem els mots següents: «describir», «descripción pormenorizada», «estudios clásicos y modernos sobre la gramática del español», «textos de muy diversa índole», «usos», «variantes» y «variedades lingüísticas». A la *NGLE* hi diu: «se describen también las variantes [...]» (§ 1.2i. Vol. I, 8; § 43.6u. Vol. II, 3257; § 44.9b. Vol. II, 3353; 48.3ñ. Vol. II, 3651). Aquests termes reflecteixen una perspectiva descriptiva, però a més hi ha una declaració de principis.

8.2.6 La lingüística funcional

A la «Descripción», hi trobem els mots següents: «textos de muy diversa índole», «usos», «variantes», «variedades lingüísticas». A la *NGLE*, s'usa el terme «estilo» (§ 13.iii. Vol. I, 976; § 34.6g. Vol. II, 2623). D'altra banda, certs «usos», «variantes» i «variedades lingüísticas» estan lligats en aquests textos a tres dels quatre factors que caracteritzen els registres (Payrató 1998), termes que la *NGLE* també fa servir:

- (a) Al camp: «uso técnico jurídico» (§ 2.8l. Vol. I, 117); «lenguaje técnico» (§ 34.6i. Vol. II, 2624).
- (b) Al mode: «lengua literaria» (§ 4.4j. Vol. I, 195); «fórmulas rimadas» (§ 4.12e. Vol. I, 241); «plegarias [...]» (§ 43.6u. Vol. II, 3257); «registros conversacionales» (§ 8.2n. Vol. I, 585; § 8.3h. Vol. I, 589; § 18.2j. Vol. I, 1346); «lengua conver-

- sacional» (§ 12.4n. Vol. I, 818; § 44.9b. Vol. II, 3353); «habla conversacional» (§ 31.3m. Vol. II, 2413); «la lengua oral» (§ 12.16d. Vol. I, 899; § 26.5f. Vol. II, 1982; § 41.6b. Vol. II, 3063); «lengua estándar oral» (§ 31.2b. Vol. II, 2404); «expresión cuidada» (§ 12.2ñ. Vol. I, 806); «lengua cuidada» (19.2n. Vol. I, 1386); «habla espontánea» (§ 12.4n. Vol. I, 818; § 12.16d. Vol. I, 899); «textos que reflejan el habla coloquial» (§ 46.10l. Vol. II, 3509); «lengua escrita» (§ 12.16d. Vol. I, 899; § 15.7n. Vol. I, 1125; § 31.3m. Vol. II, 2413; § 34.6g. Vol. II, 2623); «textos» (§ 44.9e. Vol. II, 3354); «lengua poética» (§ 13.11i. Vol. I, 976); «lengua literaria» (§ 31.2b. Vol. II, 2404); «en boca de personajes» (§ 41.6b. Vol. II, 3063).
- (c) Al to: «registros formales [...]» (§ 18.2j. Vol. I, 1346; § 19.4p. Vol. I, 1397; § 20.2q. Vol. I, 1455; § 20.2q. Vol. I, 1455); «lengua formal» (§ 46.10l. Vol. II, 3509); «registros más formales» (§ 19.5b. Vol. I, 1399; § 41.6b. Vol. II, 3063); «registros elevados» (19.2n. Vol. I, 1386).

També fa servir «nivel» en un sentit poc clar: (§ 20.2q. Vol. I, 1455)

En el español popular [...] Esta construcción [*Había un poco de niños* ('Había muchos niños')] no ha pasado a los registros formales. Dado que en la lengua estándar se admite [...] en la lengua general. Para evitar la ambigüedad, se usan, en los países y los niveles de lengua que se mencionan [...]

L'anàlisi textual porta a identificar com a possibles correferents de «los niveles de lengua que se mencionan» l'«español popular», els «registros formales» o la «lengua estándar» / «esta variedad» / «lengua general». En el primer cas, coincideix amb la categoria «nivell sinstràtic» de Coseriu; en el segon, seria el que aquest lingüista anomena «estilos», i en el cas de l'estàndard, que la *NGLE* oposa tant a varietats socials com a funcionals, tant seria un nivell sinstràtic com un estil.

8.2.7 La lingüística històrica

A la *NGLE* les varietats històriques s'ordenen cronològicament com a «medieval/antigua» (§ 4.8d. Vol. I, 217; § 4.12j. Vol. I, 243; 43.6u. Vol. II, 3257; § 4.12j. Vol. I, 243; § 6.8g. Vol. I, 465; § 8.3h. Vol. I, 589; § 22.8a. Vol. I, 1597; § 29.6p. Vol. II, 2258; § 33.4v. Vol. II, 2555), «clásica» («Se usó en español hasta finales del siglo XVI», «(Cervantes, *Quijote* II)» [§ 4.12j. Vol. I, 243]; 43.6u. Vol. II, 3257); «lengua escrita de los dos últimos siglos» (§ 15.7n. Vol. I, 1125) i «actual» (§ 6.8g. Vol. I, 465; § 18.2j. Vol. I, 1346; § 22.14i. Vol. I, 1645; § 31.11c. Vol. II, 2460).

8.2.8 La lingüística teòrica

A la «Descripción», hi trobem el mot «lengua».

8.2.9 La planificació lingüística d'estatus

A la «Descripción», hi trobem els mots següents: «enseñanza de la lengua española» i «punto de referencia para estudiantes y profesores del español en diversos niveles académicos». En el model d'estandardització de Haugen (1983), l'ensenyament és un dels principals canals de difusió del model codificat.

8.2.10 La planificació lingüística de corpus

A la «Descripción», hi ha «panhispánica» i «valoración normativa (recomienda unos usos y desaconseja otros)». A la *NGLE* hi diu: «En la gramática se describen también las variantes [...] que pueden considerarse correctas en una determinada comunidad» (§ 1.2i. Vol. I, 8:).

8.2.11 La planificació lingüística de l'adquisició

A la «Descripción», hi trobem les unitats següents: «enseñanza de la lengua española» i «punto de referencia para estudiantes y profesores del español en diversos niveles académicos».

8.2.12 La psicolingüística

A la *NGLE* hi diu: «[...] estas construcciones se consideran anómalas en el español actual [...]» (§ 43.6u. Vol. II, 3257). El verb *considerar* remet als judicis de gramaticalitat.

8.2.13 La psicologia social del llenguatge

A la *NGLE* es fa referència al concepte de *(des)prestigi* (§ 8.10p. Vol. I, 624; § 34.6g. Vol. II, 2623; § 43.6u. Vol. II, 3257; § 45.11q. Vol. II, 3427). S'esmenta la «percepció» dels parlants (§ 16.9n. Vol. I, 1222). Es pot considerar que hi ha «purisme xenòfob i social» (Thomas 1991: 80) quan es diu: «Aunque algunos autores han señalado que esta construcción está influida por el inglés [...]» (§ 42.6l. Vol. II, 3155).

8.2.14 La sociolingüística (v. § 8.2.4, 8.2.13 i 8.2.6)

A la «Descripción», hi trobem les unitats «variantes sociales», «diversidad», textos de muy diversa índole, «usos», «variantes» i «variedades lingüísticas», que remetent a la diversitat sociolingüística. A la *NGLE* hi ha la unitat: «comunidad» (§ 1.2i. Vol. I, 8:), que acabem de comentar (§ 8.2.8).

8.2.15 La sociolingüística variacionista

A la *NGLE* hi ha una referència a la variació: «Este uso es raro en la lengua escrita [...], a veces más como juego estilístico que como variante sintáctica [...]» (§ 34.6g. Vol. II, 2623). I una altra al canvi en curs: «[...] Se observa que el fenómeno está hoy en expansión, con intensidad algo mayor en América que en España. [...]» (§ 41.6b. Vol. II, 3063).

8.2.16 La sociologia (v. § 8.2.4 i 8.2.13)

A la «Descripción», hi trobem la unitat *variantes sociales*.

8.2.17 És un estàndard amb una codificació composicional

La «Descripción» declara la *NGLE* com una gramàtica equitativa amb la diversitat geogràfica:

La *Nueva gramática de la lengua española* [...] ofrece [...] una valoración normativa de sus usos en las diversas variedades lingüísticas [...] se plantea como objetivos [...] reflejar adecuadamente las variantes fónicas, morfológicas y sintácticas [...] mapa del español en todo el mundo [...] y muestra el español de todas las áreas lingüísticas con sus variantes geográficas y sociales.

8.2.18 És un estàndard que fa de «model referencial»

A la «Descripción», hi trobem: «La *Nueva gramática* se plantea [...] ser obra de referencia para el conocimiento y la enseñanza de la lengua española» i «punto de referencia para estudiantes y profesores del español en diversos niveles académicos». Per la *NGLE* si una variant no «ha pasado a la lengua estándar», «se recomienda evitarlas» (§ 16.1m. Vol. I, 1166; i a § 16.10k. Vol. I, 1228; § 26.5f. Vol. II, 1982; § 31.3m. Vol. II, 2413; § 34.6i. Vol. II, 2624; § 46.6p. Vol. II, 3481; § 46.7ñ. Vol. II, 3489; § 46.10l. Vol.

II, 3509). El corollari és que hi ha un «estàndard» que és una realitat anterior a la *NGLE* (v. § 5.1).

8.2.19 La variació interna de l'estàndard. Definició explícita o concepció implícita de l'estàndard com una varietat uniforme

Pel que fa al grau de variació interna, en els paratextos de la RAE/ASALE hi ha sobretot fragments que presenten l'estàndard com una varietat uniforme. Cal comentar en primer lloc el fragment següent (§ 1.2i. Vol. I, 8):

A pesar de que no existe un español estándar único, en el sentido de una sola lengua culta y uniformada que todos los hispanohablantes compartan, el grado de cohesión y homogeneidad del español actual es muy elevado. [...] el porcentaje de estructuras gramaticales comunes a todos los hispanohablantes es [...] muy alto.

És un fragment que nega el pluricentrisme i que referma l'axioma de l'estàndard espanyol únic. Es rebutgen neologismes que no aporten un nou significat: «[...] Se suele rechazar [...] el verbo *concretizar* en el español europeo (en cuanto que se entiende que resulta innecesario porque existe *concretar*)» (§ 8.10p. Vol. I, 624). Cal resoldre ambigüitats per la polisèmia d'algunes unitats (§ 20.2q. Vol. I, 1455):

[...] Dado que en la lengua estándar se admite «*un poco de* + sustantivo» con nombres no contables en singular, en esta variedad son ambiguas secuencias como *un poco de comida*, ya que pueden interpretarse en el sentido particular que se ha descrito [...] o bien en el que esta expresión posee en la lengua general. Para evitar la ambigüedad, se usan, en los países y los niveles de lengua que se mencionan, *un pocote* [...] y *un poquitín* [...]

I cal promoure les variants majoritàries: «la opción común en la lengua estándar» (§ 43.6f. Vol. II, 3249).

D'altra banda, hi ha alguns fragments que presenten l'estàndard com una varietat amb variació interna. Així, la *NGLE* declara que «se percibe [...] gran variación, incluso dentro de la lengua estándar» (§ 16.9n. Vol. I, 1222). I són bastants els fragments en què es fa referència a casos de gran variació geogràfica, sociocultural i funcional, fins i tot entre les elits i les relacions secundàries, com ara a: «En algunos países americanos [...] el uso de *cuán* [...] es propio de la lengua estándar» (§ 19.5b. Vol. I, 1399; i a § 19.4p. Vol. I, 1397; § 23.15d. Vol. I, 1779; § 45.11q. Vol. II, 3427) o a: «[...] en la lengua literaria o en los registros más elevados de la lengua estándar [...]» (§ 38.7k. Vol. II, 2876; i § 41.6b. Vol. II, 3063; § 46.7ñ. Vol. II, 3489).

8.2.20 L'estàndard, permeable o no a certs trets o formes d'altres varietats

Al § 8.2.18 hem vist casos de variants que no passen a l'estàndard. En aquest apartat veurem els pocs exemples de variants que hi han entrat o hi van guanyant terreny: «El uso [...] se va extendiendo en la lengua estándar en el español americano» (§ 25.4e. Vol. I, 1888). «No se han incorporado a la lengua estándar las locuciones [...]. Sí lo han hecho, en cambio [...]» (§ 46.10p. Vol. II, 3510).

8.2.21 Observacions sobre l'anàlisi feta

En la nostra anàlisi hem trobat dues menes d'informacions. En primer lloc, sobre la concepció implícita de l'estàndard: l'estàndard que ofereix la *NGLE* és monocèntric, amb una codificació composicional, fa de «model referencial», presenta variació interna, malgrat que és una varietat uniforme i és poc permeable a formes d'altres varietats o registres. En segon lloc, hi hem identificat quinze marcs teòrics i/o metodològics: la dialectologia, l'enfocament comunicatiu de llengües, l'estandardologia comparada, la lingüística descriptiva, la lingüística funcional, la lingüística històrica, la lingüística teòrica, la planificació lingüística d'estatus, la planificació lingüística de corpus, la planificació lingüística de l'adquisició, la psicolingüística, la psicologia social del llenguatge, la sociolingüística, la sociolingüística variacionista i la sociologia. Com es pot veure per la quantitat d'informació recollida, les perspectives més presents, de llarg, són la lingüística funcional i l'estandardologia comparada; la resta tenen més o menys la mateixa presència. Si les agrupem epistemològicament, tenen a veure amb enfocaments socials (la psicologia social del llenguatge, la sociolingüística, la sociolingüística variacionista i la sociologia), l'ús (la lingüística funcional, la dialectologia i l'enfocament comunicatiu de llengües), les intervencions sobre les llengües (l'estandardologia comparada, la planificació lingüística d'estatus, la planificació lingüística de corpus i la planificació lingüística de l'adquisició), la lingüística sincrònica (la descriptiva i la teòrica), la lingüística històrica i la psicolingüística.

8.3 EL CONCEPTE DE *ESTÀNDARD* SEGONS LA RAE I L'ASALE

Si acarem les informacions identificades al *DPD* i a la *NGLE*, el primer que cal dir és que en el primer només hem trobat tres paràgrafs, mentre que en la segona hem treballat amb 63 ocurrences. Malgrat aquest desequilibri, potser pel caràcter de resum del fragment del *DPD*, veiem que totes dues fonts coincideixen a donar

informacions des de sis marcs teorico metodològics: la sociolingüística, la lingüística funcional, la planificació lingüística de corpus, la lingüística històrica, la planificació lingüística de l'adquisició i la psicologia social del llenguatge. Coincideixen, a més, en la importància de la lingüística funcional. El *DPD* dona informacions relatives al contacte de llengües i la *NGLE* ofereix tota la informació que hem comentat al § 8.3.22. La distribució epistemològica, doncs, de les informacions confirma el que hi hem dit.

9. EL CONCEPTE DE *ESTÀNDARD* EN CATALÀ I ESPANYOL EN ELS PARATEXTOS OFICIALS

Havent consultat els paratextos i les gramàtiques de les institucions oficials del català i de l'espanyol, el primer que es constata és que hi ha una oposició quasi diametral pel que fa a la definició i l'ús d'aquest terme. D'una banda, les institucions del català el presenten detalladament en els seus paratextos, mentre que, en el cos de l'obra, la *GIEC* no el fa servir i la *GNV* (2006), 42 vegades. D'altra banda, el bloc RAE-ASALE només el presenta breument al *DPD*, mentre que en el cos de la *NGLE* n'hi ha 63 ocurrences. Per tant, mentre que el bloc català s'ha pogut analitzar sobre definicions i desenvolupaments específics, en el cas de l'espanyol ha calgut deduir-ne les concepcions subjacents.

L'anàlisi de la *GIEC* i de la *GNV* (2006) revela que aquestes obres donen una perspectiva sobretot funcional de l'estàndard, sense perspectiva social, sobretot a la *GIEC*. L'estàndard és presentat com un ens independent preexistent a la codificació, però que es veu aleshores modificat per aquesta intervenció quan el seu resultat es difon, s'accepta i s'usa. Destaca la voluntat de la SF d'establir un metallenguatge per a referir-se a l'estàndard i les nocions que s'hi associen.

En el cas de l'espanyol, l'estàndard que ofereix la *NGLE* és monocèntric, amb una codificació composicional, fa de «model referencial», presenta variació interna, malgrat que és una varietat uniforme i és poc permeable a formes d'altres varietats o registres. Aquesta concepció coincideix plenament amb la dels paratextos oficials catalans.

Pel que fa als marcs teòrics i/o metodològics, les dues tradicions coincideixen en quinze (tal com es pot veure a la taula 1): la dialectologia, l'enfocament comunicatiu de llengües, l'estandardologia comparada, la lingüística descriptiva, la lingüística funcional, la lingüística històrica, la lingüística teòrica, la planificació lingüística d'estatus, la planificació lingüística de corpus, la planificació lingüística de l'adquisició, la psicologia social del llenguatge, la sociolingüística, la sociolingüística variacionista i la

sociologia. La tradició catalana no recull la perspectiva psicolingüística, i l'espanyola no reflecteix les perspectives de l'antropologia, el contacte de llengües, la cultura, l'economia, l'ensenyament de llengües a nous parlants, la política ni la política lingüística.

Marc teòric o metodològic	Informacions dels centres codificadors del català	Informacions dels centres codificadors de l'espanyol
1. Antropologia	Sí	No
2. Contacte de llengües	Sí	No
3. Cultura	Sí	No
4. Dialectologia	Sí	Sí
5. Economia	Sí	No
6. Enfocament comunicatiu de la llengua	Sí	Sí
7. Ensenyament de llengües a nous parlants	Sí	No
8. Estandardologia comparada	Sí	Sí
9. Història	Sí	No
10. Lingüística descriptiva	Sí	Sí
11. Lingüística funcional	Sí	Sí
12. Lingüística històrica	Sí	Sí
13. Lingüística teòrica	Sí	Sí
14. Planificació de corpus	Sí	Sí
15. Planificació d'estatus	Sí	Sí
16. Planificació de l'adquisició de la llengua	Sí	Sí
17. Política	Sí	No
18. Política lingüística	Sí	No
19. Psicologia social	Sí	Sí
20. Psicolingüística	No	Sí
21. Sociolingüística	Sí	Sí
22. Sociolingüística variacionista	Sí	Sí
23. Sociologia	Sí	Sí
Total: 23 marcs	23 marcs	16 marcs

Taula 1. Classificació de les informacions dels centres codificadors del català i de l'espanyol segons els marcs teòrics i metodològics que hi subjauen

Si contrastem (a partir de les informacions dels § 7 i 8.3) l'agrupació epistemològica d'aquests marcs en els textos analitzats en català i en espanyol, s'hi veu una coincidència en la preeminència dels marcs teòrics i metodològics relacionables amb

l'ús, la variació, els enfocaments socials i la intervenció sobre les llengües. La resta de perspectives, coincidents o no, són menys importants quantitativament.

10. CONCLUSIONS

Pel que fa a les preguntes que ens formulàvem al § 2 amb les corresponents hipòtesis, hem confirmat la primera: comparant paratextos i ocurrències, el criteri més important (si no l'únic) són els marcs teòrics i metodològics en què es poden inscriure; per raons d'espai no hem pogut desenvolupar el nostre objectiu *b* («Identificar criteris de comparabilitat de les diferents concepcions mitjançant el contrast entre els tipus d'informació que hi ha en cada paratext»). De retruc es confirma que l'estandardologia comparada és una disciplina *inter-* i multidisciplinària, fet que permet incloure-la en el marc general de la lingüística aplicada. En segon lloc, hem confirmat la hipòtesi que hi ha concepcions implícites en els paratextos programàtics oficials del català i de l'espanyol. La RAE/ASALE ofereix molt poques definicions i desenvolupaments en els paratextos: només 3 paràgrafs al *DPD* i 63 ocurrències a la *NGLE*. En català, en canvi, tant l'IEC com l'AVL tenen desenvolupaments amplis en els paratextos.

Pel que fa a si hi ha concepcions explícites de *estàndard* i si n'hi ha en les obres oficials de cada centre codificador, en què coincideixen i en què difereixen les concepcions de cada centre, essent una pregunta oberta, no hi havia hipòtesis per confirmar. Però hi hem identificat tant paral·lelismes com divergències. Concretament, en català, l'IEC i l'AVL coincideixen bàsicament tant en els marcs subjacents com en la caracterització de l'estàndard; la diferència bàsica és l'abast territorial que donen a la seva codificació: l'IEC s'adreça a tot l'espai comunicatiu català i l'AVL només al valencià. En el cas de l'espanyol, la distinció entre un centre inicial de codificació, la RAE, i un centre posterior, l'ASALE, queda difuminada, ja que aquella forma part d'aquesta i els textos oficials, malgrat tenir-hi un paper preeminent de la RAE, són aprovats pel conjunt de l'ASALE.

Lamentablement, per raons d'espai, no podem valorar què hem descobert que no estigués previst en els estudis anteriors (Costa Carreras 2016). Tenim previst fer-ho en treballs en curs.

JOAN COSTA CARRERAS
Universitat Pompeu Fabra
 joan.costa@upf.edu
 ORCID 0000-0002-5955-824X

FONTS CITADES

- CABRÉ, Teresa (2016) «De la descripció a la norma: el model de llengua de l'Institut d'Estudis Catalans», dins *GIEC*, p. XIII-XV.
- Documents de la Secció Filològica V* = INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2018), Barcelona, Institut d'Estudis Catalans. [Cada document és accessible en PDF.]
- DPD*: Real Academia Española & Asociación de Academias de la Lengua Española, *Diccionario panhispánico de dudas*. [Disponible a: <<https://www.rae.es/DPD/ayuda/que-es>>.]
- GNV* (2006) = ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LENGUA (2006), *Gramàtica normativa valenciana*, València, Acadèmia Valenciana de la Llengua. (Disponible a: <<https://www.avl.gva.es/documentos/31987/65233/GNV>>.)
- Gramàtica bàsica i d'ús de la llengua catalana* (2019), INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2019), Barcelona, Institut d'Estudis Catalans.
- Gramàtica essencial de la llengua catalana* (2018) = INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2018). [Consultable a: <<https://geiec.iec.cat/>>.]
- GIEC* (2016) = INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2016), *Gramàtica de la llengua catalana*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans.
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS (2020) *Glossari de termes gramaticals* de l'IEC. [Disponible a <<https://cit.iec.cat/GTG/default.asp?opcio=0>>]
- NGLE* (2009; en paper) = REAL ACADEMIA ESPAÑOLA & ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA, *Nueva gramática de la lengua española*, Madrid, Espasa Calpe.
- NGLE* (2009; en línia) = REAL ACADEMIA ESPAÑOLA & ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA, *Nueva gramática de la lengua española*. [Edició en línia disponible en <<http://aplica.rae.es/grweb/cgi-bin/buscar.cgi>>; accés 13-10-2022.]
- PEOF* (1999) = INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SECCIÓ FILOLÒGICA, *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana. 1, Fonètica*. 3a ed. rev. Barcelona, Institut d'Estudis Catalans. [<<http://latel.upf.edu/servidorRETOC/docs/ortol/Propostaestndardi.pdf>>]
- PEOM* (1999) = INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SECCIÓ FILOLÒGICA, *Proposta per a un estàndard oral de la llengua catalana. 2, Morfologia*. 4a ed. rev. Barcelona, Institut d'Estudis Catalans. [<<https://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000039/00000073.pdf>>]
- SF Dialectes* (2018) = INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SECCIÓ FILOLÒGICA, «Criteri per al tractament de la variació dialectal en el nou diccionari normatiu (Acord de l'1 de juliol de 2011)», dins *Documents de la Secció Filològica, V*, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, p. 17-21.

- SF Funcional* (2018) = INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SECCIÓ FILOLÒGICA (2018), «Criteri per al tractament de la variació funcional en el nou diccionari normatiu (Acord del 18 de maig de 2012)», dins *Documents de la Secció Filològica*, V, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, p. 23-34.
- SF Prescripció* (2018) = INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SECCIÓ FILOLÒGICA (2018), «Sobre la variació i la prescripció en les orientacions normatives de la Secció Filològica (Acord del 10 de març de 2017)», dins *Documents de la Secció Filològica*, V, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, p. 33-48.
- SF Presentació* (2018) = INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. SECCIÓ FILOLÒGICA (2018), «Presentació», dins *Documents de la Secció Filològica*, V, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, p. 7-9.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA (2018) *Acord núm. 31/2018 pel qual s'aprova l'acord normatiu sobre algunes convencions ortogràfiques*. [<https://www.avl.gva.es/documentos/31983/0/Acord++normatiu+Ple+I+de+juny+del+2018.pdf/e9c273f-9fob-4ce6-902b-8coob2c9b741>]
- COSTA CARRERAS, Joan (2010) «Conceptes labovians pertinents per a la planificació lingüística del català», *Llengua & Literatura*, 21, p. 249-268. [<http://repositori.upf.edu/handle/10230/23526>]
- COSTA CARRERAS, Joan (2016) «Sobre el “marc de condicions sociolingüístiques favorables” per a la implantació de la normativa lingüística catalana», *Caplletra. Revista Internacional de Filologia*, 61, p. 123-152. [Disponible a: <https://ojs.uv.es/index.php/caplletra/article/view/8451>.]
- COSTA CARRERAS, Joan (2019a) «La perspectiva “diatràtica” en la *Gramàtica de la llengua catalana. Descriptiva, normativa, diatòpica, diastràtica* (1994), d'Antoni M. Badia i Margarit», dins Josep Maria Nadal & Francesc Feliu (ed.), *The Intricacy of Languages*, Amsterdam, John Benjamins, p. 282-295.
- COSTA CARRERAS, Joan (2019b) «És la “variació lingüística social” una categoria operativa per a la planificació lingüística de corpus?», *Caplletra. Revista Internacional de Filologia*, 67, p. 93-113.
- COSTA CARRERAS, Joan (2020) «La relació entre l'estàndard i els dialectes en català: una visió des de l'equitat», dins Emili Boix & Maria Pilar Perea (ed.), *Llengua i dialectes: esperances per al català, gallec i basc*, Barcelona, Publicacions i Edicions de la Universitat de Barcelona, p. 75-103.

- COSTA CARRERAS, Joan (2020/2021?) «Compositionality, Pluricentricity, and Pluri-ality in the Catalan Standardisation», dins Antonio Cortijo Ocaña & Vicent Martines (ed.), *History of Catalonia and Its Implications for Contemporary Nationalism and Cultural Conflict*, Hershey, Pennsylvania, EUA, IGI Global, p. 182-197.
- DOLLINGER, Stefan (2019) *The pluricentricity debate on Austrian German and other Germanic Standard varieties*, Londres, Routledge.
- GARVIN, Paul L. (1993) «A conceptual framework for the study of language standardization», *International Journal of the Sociology of Language*, 100-101, p. 37-54. [Segons *SF Prescripció* (36), «l'autor especifica que es tracta de la versió revisada de la ponència que va presentar al Segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana l'any 1986».]
- HAUGEN, Einar (1966) «Dialect, Language, nation», *American Anthropologist*, 68, 4, p. 922-935.
- HAUGEN, Einar (1983) «The implementation of corpus planning: Theory and practice», dins J. Cobarrubias & J. A. Fishman (ed.), *Progress in language planning: International perspectives*, Amsterdam, Mouton, p. 269-289.
- JOSEPH, J. E. (1987) *Eloquence and power: The rise of language standards and standard languages*, Londres, Frances Pinter.
- KLOSS, Heinz (1967) «“Abstand Languages” and “Ausbau Languages”», *Anthropological Linguistics*, vol. 9, n. 7, p. 29-41.
- LAMUELA, Xavier (1992) «Les menes de codificació lingüística: la codificació de registre», dins *Jornades de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans: 1 i 2 de juny de 1991*, Barcelona/Lleida, Institut d'Estudis Catalans / Institut d'Estudis Ilerdencs / Universitat de Lleida.
- LEBSANFT, FRANZ & FELIX TACKE (2019) «Romance Standardology: Roots and Traditions», dins Franz Lebsanft & Felix Tacke (ed.), *Manual of Standardization in the Romance Languages*, Berlín, Boston, Walter de Gruyter, p. 3-62.
- METZELTIN, Miguel (2004) *Las lenguas románicas estándar (historia de su formación y su uso)*, Uviéu, Academia de la Llingua Asturiana.
- METZELTIN, Miguel (2007) «Del Renacimiento a la actualidad (I). Procesos de codificación de las lenguas románicas», dins José Enrique Gargallo Gil & María Reina Bastardas (ed.), *Manual de lingüística románica*, Barcelona, Ariel, p. 147-198.
- PAYRATÓ, Lluís (1998) «Variació funcional, llengua oral i registres», dins Lluís Payrató (ed.), *Oralmnt: Estudis de variació funcional*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, p. 9-33.
- RUIZ, Francesc, Rosa SANZ & Jordi SOLÉ (2001) *Diccionari de sociolingüística*, Barcelona, Enciclopèdia Catalana.

STEWART, William A. (1968) «A sociolinguistic typology for describing national multilingualism», dins Joshua Fishman (ed.), *Readings in the Sociology of Language*, l'Haia, Mouton, p. 531-545.

THOMAS, George (1991) *Linguistic purism*, Nova York, Longman.